

hudobný život

ROČNÍK LIV

12

2022

2,50 €

hudobné **entrum**
MUSIC CENTRE SLOVAKIA

Melos-Étos 2022 / Bratislava Mozart Festival / Král Roger v Košiciach / Rozhovor: Matej Sloboda
/ Analýza: Rachmaninov: op. 43 / Backstage: M. Bourgis / Jazzové laboratórium: D. Húščava

Hudobné Košice
na dosah

Vianočná pošta

Vianočná pošta Slovenskej filharmónie

Slovenská filharmónia v spolupráci OZ DOMOV-DÚHA a CENTROM REPULS aj tento rok pokračuje vo výnimočnom vianočnom projekte, do ktorého sa môžeme zapojiť my všetci. Radi by sme aj tento rok potešili viaceré klientky centier, mamy s deťmi, ktoré budú Vianoce tráviť v svojich dočasných domovoch – v Bezpečnom ženskom dome Dúha, pod ktoré patrí Krízové stredisko a v Centre pre deti a rodiny REPULS. Zakúpené vstupenky si nájdú pod stromčekom na Štedrý večer. Venujeme im príjemný zážitok na Rodinných koncertoch v Slovenskej filharmónii v roku 2023.

Od 29. novembra do 21. decembra môžete v Pokladnici Slovenskej filharmónie zakúpiť vstupenky pre jednu z mamičiek a jej deti, alebo pre deti z Krízového strediska Dúha.

Zakúpené vstupenky im do 24. decembra doručíme.

ANJELSKÉ vstupenky je možné uhradiť v cene od **3 – 19 €**.

Ďakujeme, Slovenská filharmónia, OZ DOMOV-DÚHA a Centrum pre deti a rodiny Repuls.

Krízové stredisko DÚHA vzniklo a pomáha ohrozeným, opusteným, týraným či zneužívaným ženám a ich deťom už sedemnášť rokov. Slúži ako záchytné stredisko v prípade akútneho ohrozenia zdravia, života a riadnej výchovy maloletého dieťaťa.

Centrum pre deti a rodiny REPULS poskytuje nepretržitú profesionálnu podporu ľuďom, ktorí sa ocitli v krízovej životnej situácii predovšetkým pobytovou formou už desať rokov.

Pokladnica Slovenskej filharmónie:

Reduta, Námestie Eugena Suchoňa 1, Bratislava

Otvorená v pracovných dňoch: **po 9.00-14.00 h, ut-pi 13.00-19.00 h**

a hodinu pred koncertom v mieste jeho konania

www.filharmonia.sk

V novembri zatriasli v Košiciach našim nielen operným prostredím. Inscenácia Szymanowského *Kráľa Rogera* zapadla do kontextu traumatizujúcich udalostí posledných týždňov napriek tomu, že režijná koncepcia s výrazným homoerotickým motívom vznikala dávno pred strelbou pred bratislavskou kaviarňou Tepláreň. Je čas vnímať umelecké zobrazenie „inej“ lásky konečne ako reflexiu skutočnosti alebo budeme viac počuť hlasy tých, čo sú už témou „unavení“ a podobné počiny spracujú ako „ideologické“ kľzanie na aktuálnej vlne? (*Recenzia na s. 15*)

Za zaradenie *Kráľa Rogera*, ktorý je raritou aj vo veľkých operných domoch, si Košičania zaslúžia potlesk, a to bez ohľadu na mieru divákovho/kritikového súznenia s inscenačným výkladom. Vzniklo predstavenie, za ktorým sa oplatí prísť nielen z ktoréhokoľvek kúta Slovenska, ale aj zo zahraničia. Aj ja som koncom novembra vycestovala do Košíc. Nielen kvôli opernej premiére, ale aj s pocitom dlhu voči metropole východného Slovenska, o ktorej sa nám z Bratislavy predsa len obťažnejšie pravidelne informuje z objektívnych dôvodov, premietajúcich sa v obmedzeniach priestoru, času i ľudských zdrojov. I keď tamojšie kamenné hudobné inštitúcie operujú na obmedzenom priestore, rozhodne majú čo ponúknuť aj publiku z iných častí krajiny. Snažila som sa zachytiť atmosféru miest a udalostí, ale aj podnetné skúsenosti a postrehy riaditeľov opery a filharmónie. Výsledný dojem? Zdá sa, že keď sa správne namiešajú dávky kompetentnosti, chuti a zdravého idealizmu, ide to. Aj v nie ideálnych podmienkach. (*Reportáž na s. 22*)

Milí čitatelia, držte v rukách posledné tohtoročné číslo *Hudobného života*. Ďakujeme Slovenskej filharmónii za venovanie CD našim predplatiteľom, veríme, že vám spriemnia sviatky na prelome rokov, nech už ich slávite ktorékoľvek a akokoľvek.

V menej celej redakcie vám prajem pokojný prechod do ďalšieho roka, v zdraví a bezpečí!

Andrea SEREČINOVÁ

Peter Kolman (29. 5. 1937 – 5. 11. 2022)

5. novembra zomrel Peter Kolman, významný predstaviteľ slovenskej hudobnej avantgardy 60. rokov a jeden zo zakladateľov elektroakustickej hudby u nás. Kompozíciu študoval v Bratislave na konzervatóriu a VŠMU. V šesťdesiatych rokoch pracoval v Slovenskom rozhlase, najprv ako redaktor, v r. 1965–1977 bol vedúcim Elektroakustického štúdia bratislavského rozhlasu. Zúčastnil sa na Darmstadtských kurzoch Novej hudby. R. 1968 bol vylúčený zo Zväzu slovenských skladateľov, prestali sa uvádzať jeho diela a mal zakázané publikovať. R. 1977 emigroval do Rakúska, kde sa natrvalo usadil. Do r. 2002 bol redaktorom vydavateľstva Universal Edition vo Viedni. Nahrávka Slovenskej filharmónie a Zsolta Nagya s piatimi Kolmanovými dielami získala cenu Rádiových 2017 v kategórii klasická hudba.

(red)

Koncerty, festivaly

- 2 **Melos-Étos 2022...** R. Kolář
- 5 **V žiari monitorov 9** T. Horkay
- 6 **ŠKO Žilina, SRO s M. Arendárikom** L. Dohnalová – E. Miškovičová
- 8 **Česká filharmónia: V strhujúci atmosfére** M. Jůzová
- 9 **Hudba zo slovenských filmov, (Ne)známa hudba J. Pospíšila, 30 rokov Zboru sv. Cecílie** K. Koreňová – J. Goč – J. Zelenková
- 10 **Konfrontácie s gitarami, Medzinárodný festival InterComp** R. Levčík – E. Miškovičová
- 11 **Bratislava Mozart Festival** A. Ficková – M. Malčovský
- 13 **M. Lejava – portrét plný premiér, VENI na Rázcestí** K. Paľová – K. Koreňová
- 14 **Súboje a víťazstvá, Auris interna: krásno v hraniciach sveta** M. Melcová – J. Filip

Hudobné divadlo

- 15 **Výnimočné naštudovanie: Kráľ Roger** K. Burgrová
- 16 **Quo vadis: Janáček Brno** M. Mojžišová

Rozhovor

- 19 **Harmonické plátna Mateja Slobodu** R. Kolář

Reportáž

- 22 **Košice: tak ďaleko, tak blízko (L. Potokárová, R. Khern Tóth)** A. Serečinová

Backstage

- 26 **Zvuk skrytý v bronze** J. Kalász

Analýza

- 28 **S. Rachmaninov: Rapsódia na Paganiniho tému op. 43** T. Horkay

Jazz

- 30 **Jazzové laboratórium / D. Húščava: When The Saints Go Marching In** J. Kalász
- 32 **J. McLaughlin and the 4th Dimension** E. Prochác
- 33 **Baroque Goes Jazz Trio** M. Buček a E. Fiamin

Recenzie

Poviedka

- 40 **V. Rozenbergová: Samé sladké veci**

Sto metronómov pripravených pre *Poème symphonique* G. Ligetiho

Melos-Étos 2022: má zmysel pokračovať

Bienále súčasnej hudby sa po minuloročnom výpadku posunulo z tradične nepárnych rokov na roky párne, inak si však zachovalo svoju dobre známu tvár s jej pozitívami aj niekoľkými negatívami. K nim patrí kolísavá návštevnosť, hoci sa zdá, že na aktuálnom ročníku sa situácia o čosi zlepšila. Melos-Étos už dávno nemá auru exkluzivnosti, ktorú mal v rokoch bezprostredne nasledujúcich po nádychu slobody v novembri '89, keď do Bratislavy prichádzali veľké mená – Ligeti, Pärt, Gubajdulina, Reich, Kančeli... Zahraniční skladatelia však, našťastie, prichádzajú na festival aj v súčasnosti a aj 16. ročník privítal zaujímavých hostí. Druhým negatívom (hoci tu záleží na perspektíve) je onen „dobiehací“ charakter dramaturgie Melosu, teda pretrvávajúca snaha uvádzať diela staršieho dátá, lebo u nás zatiaľ naživo nezazneli. Je na diskusiu, aký to má význam v dobe dostupnosti prakticky akejkoľvek hudby na streamovacích službách, podobne aj to, či má význam riadiť sa výročiami a namiesto aktuálnych novínok dávať priestor spomienkam na minulosť. Otvorené otázky však iste patria k podujatiam zameraným na súčasné umenie, diskusia môže byť hnacím motorom vývoja – tak prečo nie...

Aj v tomto roku sa festivalu termínovo podarilo trafiť do týždňa medzi výročiami dvoch revolúcií – otvárací orchestrálny koncert pripadol na 8. 11., záverečný na 17. 11. Dva orchestrálne koncerty lemovali pestrú ponuku komorných a ansámblových večerov plus jedného dopoludňajšieho gitarového recitálu; exteriérové multimediálne či multižánrové podujatia tentoraz chýbali. Chýbalo aj dôraznejšie dramaturgické zameranie, akým sa zvykli vyznačovať predchádzajúce ročníky, na festivale však zaznelo množstvo skutočne novej a aj umelecky kvalitnej hudby, takže bolo z čoho vyberať.

Vyššie načrtnuté zmiešané pocity vo mne vyvolal otvárací koncert **8. 11.** vo Veľkom štúdiu Slovenského rozhlasu v podaní domovského telesa, **Symfonického orchestra Slovenského rozhlasu**, pod vedením rakúskeho dirigenta **Larsa Mlekuscha**. Obaja skladateľskí protagonisti večera – Frederic Rzewski a Morton Feldman – sú už mŕtvi a hoci patrili k originálnym hlasom amerických avantgárd druhej polovice minulého storočia, dnes patria medzi klasikov. Je pravda, že Rzewski zomrel len nedávno a jedno z jeho posledných diel, *A Dog's Life* pre klavír a orchester, je aspoň chronologicky skutočnou novinkou. Napriek skvelej interpretačnej úrovni, ktorú garantoval vynikajúci **Daan Vandewalle**, dedikant sólového partu diela, aj dobre pripravení rozhlasoví symfonici, mi z nesúrodnej hudobnej matérie diela po jeho skončení ostali len rozpačité dojmy. Najpresvedčivejšie azda zapôsobili okamihy, kde sa Vandewalle mohol realizovať aj ako improvizátor, dojem nesúvislosti častí s celkom to však nijako nerozptýliło, skôr naopak.

Pri monodrame *Neither* z pera Mortona Feldmana a Samuela Becketta nijaké pochybnosti o umeleckej kvalite diela neboli; navyše to, že sa s náročnou partitúrou dôstojne popasoval náš orchester (a klobúk dolu pred obdivuhodným výkonom sopranistky **Juliet Frase...**), pokladám za nesmierne dôležité pre domácu scénu. Svedčí to totiž o schopnosti zdolať veľmi náročné výzvy a vzbudzuje nádej, že naše orchestre nemusia byť len skanzenmi zavedenej klasiky. Lenže klasikom je už aj Feldman, jeho zvláštnym spôsobom krásne dielo, ktoré mohlo byť zdrojom približne hodinovej hlbokkej meditácie, má vročené 1975...

Na porciu aktuálnej komornej hudby sa návštevníci Melosu mohli tešiť na vystúpení **Quasars Ensemble 9. 11.** v Moyzesovej sieni,

kde sa odohrávala väčšina festivalových podujatí – ako za starých čias. Milým prekvapením v tomto smere boli diela dvoch skladateľiek. Islandanka Annu Thorvaldsdóttir je autorkou skladby *Entropic Arrows*, v ktorej popri výostne súčasnom vyjadrovanom jazyku zaznievajú aj ohlasy tradičných islandských spevov v kvintách, čím sa priblížila zvukovosti charakteristickej pre nestora islandskej hudobnej moderny, Jóna Leifsa. Podobným dynamizmom a sympatickou dravosťou očarila aj chorvátska skladateľka Mirela Ivičić. Drobné motívy v jej skladbe *Baby Magnify/Lilith's New Toy* doslova poletovali od nástroja k nástroju; skvele pripravený ansámbl pod taktovkou svojho umeleckého vedúceho **Ivana Buffu** sršal energiou a precíznosťou. Pomedzi spomenuté skladby boli namiesto pôvodne ohláseného Xenakisa zaradené *Galgenlieder* Ilju Zeljenku s **Evou Šuškovou** v parte soprán. Chápem zámer vzdať hold nedožitému deväťdesiatinám skladateľa, ktorý stál pri zrode festivalu a oceňujem aj suverénnu kvalitu naštudovania. Myslím si však, že to dramaturgicky nebola najšťastnejšia voľba, že by trpko-smiešnému piesňovému cyklu z r. 1975 pripadlo lepšie miesto skôr medzi klasikmi minulého storočia, napríklad pri Schönbergom *Námesačnom pierrotovi*. Zvyšok koncertu patril hostovi festivalu, ktorým bol japonský skladateľ Dai Fujikura. Do Bratislavy sa vrátil po 17 rokoch; jeho meno v našich končinách zarezonovalo najmä po vydaní autorského albumu v podaní ansámbľu Prague Modern, na ktorom sa interpretačne podieľali aj slovenskí hudobníci. *Osm* pre sólové violončelo (neskôr prepracované do podoby violončelového koncertu so sprievodom orchestra alebo komorného súboru) bolo vynikajúcou ukážkou, ako možno pre tento nástroj komponovať dnes tak, aby vynikli jeho technické možnosti a zároveň sa nestratila noblesa jeho zvuku a aby dramaturgia bola dostatočne pútavá pri pokrytí štvrťhodinovej dĺžky trvania. Fujikorovo flažoletové kráľovstvo bravúrne rozohral **Ján Bogdan**, náročným virtuóznym terénom bez akýchkoľvek páuz na oddych (všetky Fujikurove skladby sú jednočasťové, plynú nepretržite) preplával s obdivuhodnou koncentráciou. Podobne bravúrnym kúskom je ansámblová kompozícia *ICE* napísaná pre americký International Contemporary Ensemble, v ktorej hráči okrem vlastných nástrojov – z nich v prvom rade vystúpila do popredia basová flauta, ktorá s výnimkou Zeljenku trónila prakticky celej dramaturgii večera – obsluhujú aj rozličné hrkálky a ďalšie perkusívne nástroje. Húština tremol a rýchlych arpeggií, zvuky „rain sticks“ evokujúcich dažď s brnkáním gitary alebo kalimby pozývali k prechádzke imaginárnym pralesom, ktorá bola postavou pre uši aj intelekt. Boli to dôležité slovenské premiéry – za prítomnosti skladateľa, ktorý sa ešte dva dni pred koncertom podelil o svoje skúsenosti so študentmi aj s pedagógmi skladby na VŠMU.